

Udskriftsdato: 8. marts 2021

VEJ nr 9093 af 31/01/2019 (Gældende)

Ioniserende stråling Vejledning om lægeundersøgelser ved arbejde, der kan medføre udsættelse for ioniserende stråling

Ministerium: Beskæftigelsesministeriet

Journalnummer: 20185000831

Ioniserende stråling

Vejledning om lægeundersøgelser ved arbejde, der kan medføre udsættelse for ioniserende stråling

At-vejledning D. 7.3-1

Maj 2002 – Opdateret januar 2019

Vejledningen handler om de lægeundersøgelser, der skal foretages for alle, som i forbindelse med arbejde er i risiko for at modtage en relativt høj dosis ioniserende stråling.

Da det er Sundhedsstyrelsen, der som myndighed varetager strålebeskyttelsen på arbejdspladser i Danmark, refereres der i denne vejledning enkelte steder til Sundhedsstyrelsens bekendtgørelse om ioniserende stråling og strålebeskyttelse¹⁾. Sundhedsstyrelsens definition af en ekstern arbejdstager introduceres på den baggrund i denne vejlednings afsnit 5.

1. Lægeundersøgelse

1.1. Personer, som er omfattet af krav om lægeundersøgelse

Alle som er i risiko for at modtage en effektiv dosis, der overstiger 6 mSv (millisievert) pr. år eller en ækvivalent dosis, der ligger over 15 mSv pr. år for øjelinsen eller over 150 mSv pr. år for huden og ekstremiteterne (arme, ben, hænder og fødder) skal have foretaget en lægeundersøgelse inden arbejdet påbegyndes og derefter løbende en rutinemæssig undersøgelse mindst en gang årligt, så længe arbejdet fortsætter.

De personer, for hvem der kræves lægeundersøgelser efter bekendtgørelse om lægeundersøgelser ved arbejde, der kan medføre udsættelse for ioniserende stråling, er de samme personer for hvem, der ifølge Sundhedsstyrelsens bekendtgørelse om ioniserende stråling og strålebeskyttelse skal foretages dosisovervågning til bestemmelse af:

- Effektiv dosis under anvendelse af persondosimeter med en måleperiode på højst 1 måned (dette gælder dog ikke gravide)
- ækvivalent dosis til øjelinsen
- ækvivalent dosis til hud eller ekstremiteter.

Arbejdstilsynet bestemmer i tvivlstilfælde, om det er nødvendigt med lægeundersøgelse. Afgørelsen træffes efter samråd med Sundhedsstyrelsen.

1.2. Formål med lægeundersøgelser

Arbejde med ioniserende stråling må kun udføres af personer, hvis helbred ikke forringes ved arbejdet.

Formålet med lægeundersøgelsen er at vurdere, om personen fysisk og psykisk er:

- Egnede til at arbejde i områder med risiko for relativt høje stråledoser
- Egnede under visse omstændigheder
- Ikke egnede til sådant arbejde.

Formålet er også at få kendskab til personens helbredstilstand ved arbejdets begyndelse for at kunne vurdere eventuelle senere forandringer eller sygdomme.

Formålet med de løbende helbredsundersøgelser er at sikre, at helbredstilstanden fortsat er tilfredsstillende, så personen kan fortsætte med arbejdet.

1.3. Tilknyttet læge

Arbejdsgiveren skal sørge for at knytte en sagkyndig læge til virksomheden, hvis der arbejdes under forhold, hvor der er risiko for at modtage en effektiv dosis, der overstiger 6 mSv pr. år eller en ækvivalent dosis, der ligger over 15 mSv pr. år for øjelinsen eller over 150 mSv pr. år for huden og ekstremiteterne. Lægen skal have viden om ioniserende stråling og om de sundhedsskader, der kan opstå ved udsættelse for ioniserende stråling. Arbejdsgiveren skal forsyne lægen med alle nødvendige oplysninger.

Lægen må ikke være ansat samme sted, som den undersøgte person, fx på den pågældende hospitalsafdeling. Hvis arbejdet ikke udføres for en arbejdsgiver, er der ingen krav om at tilknytte en læge.

1.4. Udgifter

Arbejdsgiveren skal afholde eventuelle udgifter til de ansattes lægeundersøgelser og eventuelle yderligere undersøgelser, der kan være forbundet hermed.

Arbejdsgiveren skal også sørge for, at undersøgelserne normalt kan foregå i arbejdstiden og uden tab af indtægt for de ansatte.

1.5. Lægeundersøgelse ved ansættelsen

Undersøgelsen skal foretages, inden arbejdet, der indebærer risiko for udsættelse for strålingen, påbegyndes. Dette skal ske for at sikre, at vedkommende kan erklæres egnet til at arbejde, hvor stråleudsættelse forekommer.

Undersøgelsens indhold fremgår af lægeattesten (se www.amid.dk/d-7-3). Der kan bl.a. blive tale om følgende særundersøgelse:

Serum-kreatinin: Oplysninger skal kun foreligge ved arbejde med åbne kilder, hvor både nyresygdomme og hudsygdomme kan udgøre en særlig risiko.

Lægen skal have alle nødvendige oplysninger af arbejdsgiveren.

Lægen:

- giver den undersøgte besked om resultatet af undersøgelsen og
- sender attesten til Arbejdstilsynet.

Lægen må ikke oplyse en eventuel arbejdsgiver om resultatet af undersøgelsen.

Arbejdsgiveren eller personen selv, hvis arbejdet ikke udføres for en arbejdsgiver, får en egnethedserklæring fra Arbejdstilsynet om, hvorvidt arbejdet kan påbegyndes.

1.6. Rutinemæssige lægeundersøgelser

Formålet med den løbende, rutinemæssige undersøgelse er, at lægen vurderer, om den enkelte ansatte fortsat er fysisk og psykisk egnet til at udføre det pågældende arbejde.

Arbejdsgiveren skal sørge for, at ansatte gennemgår en rutinemæssig helbredsundersøgelse. Hvis arbejdet ikke udføres for en arbejdsgiver, påhviler det personen selv at få foretaget en rutinemæssig helbredsundersøgelse.

Lægen skal undersøge og vurdere personens helbred mindst en gang om året eller hyppigere, hvis arbejdets karakter og helbredstilstanden kræver det.

Det er den læge, som er tilknyttet virksomheden, der kontrollerer og vurderer helbredstilstanden.

Lægen skal til stadighed holde sig underrettet om det arbejde, der foregår på virksomheden, og de sundhedsmæssige problemer, som kan være forbundet hermed.

Lægen skal have alle nødvendige oplysninger af arbejdsgiveren, herunder resultatet af den enkeltes dosi-
sovervågning det sidste år. Lægens kontrol skal tage udgangspunkt i arten og omfanget af udsættelsen for
ioniserende stråling samt oplysninger om den enkeltes helbredstilstand siden sidste helbreds kontrol. Læ-
gen fastlægger på denne baggrund omfanget og indholdet af helbredsundersøgelsen for den enkelte
person.

Helbredsundersøgelsen kan fx bestå af:

- En gennemgang af eventuelle symptomer eller sygdomme siden sidste helbredsundersøgelse
- En kort gennemgang af samtlige organsystemer med vægt på symptomer fra centralnervesystem, hjerte/kar og bevægeapparat
- Spørgsmål til eventuelle anfaldsvise symptomer
- Spørgsmål til eventuelt medicinforbrug.

Der er ingen formelle krav til indholdet af helbredsundersøgelsen og derfor ingen krav om at bruge godkendte attester.

Hvis lægen anser det for nødvendigt, kan helbreds kontrollen suppleres med dekontaminering eller nødbe-
handling.

Tvivelsspørgsmål om undersøgelsesernes omfang afgøres af Arbejdstilsynet.

Lægen giver den undersøgte besked om helbredsundersøgelsen resultat og sender resultatet til Arbejdstil-
synet. Lægen må ikke oplyse en eventuel arbejdsgiver om resultatet af helbredsundersøgelsen.

Arbejdstilsynet underretter kun arbejdsgiveren om resultatet, hvis der er sket ændringer i den ansattes egnethed til arbejdet. Hvis arbejdet ikke udføres for en arbejdsgiver, underrettes den pågældende person selv.

2. Uheld eller mistanke herom

2.1. Arbejde for en arbejdsgiver

Arbejdsgiveren skal omgående træffe de nødvendige sikkerhedsforanstaltninger, hvis personer bliver udsat for mere ioniserende stråling end tilladt efter Sundhedsstyrelsens regler, eller der er mistanke herom.

Arbejdsgiveren skal også straks underrette:

- Virksomhedens arbejdsmiljøorganisation eller repræsentanter for de ansatte, hvis virksomheden ikke har pligt til at oprette en arbejdsmiljøorganisation,
- Arbejdstilsynet eller
- Sundhedsstyrelsen.

Adresser og telefonnumre fremgår nedenfor.

2.2. Arbejde, der ikke udføres for en arbejdsgiver

Personer, der arbejder med ioniserende stråling, men som ikke udfører arbejdet for en arbejdsgiver, skal ved uheld eller mistanke herom omgående træffe de nødvendige sikkerhedsforanstaltninger. De skal også underrette de instanser, som er nævnt ovenfor.

2.3. Lægen

Lægen skal foretage en helbredsundersøgelse af den/de personer, der har været ude for uheldet, eller som mistænkes for at have været det. Undersøgelsen skal foretages hurtigst muligt, efter at lægen har fået besked om uheldet fra arbejdsgiveren eller personen selv, hvis arbejdet ikke udføres for en arbejdsgiver.

Formålet med undersøgelsen er for det første at vurdere, i hvilket omfang personen er blevet udsat for ioniserende stråling. For det andet skal det vurderes, om personen har pådraget sig en stråleskade.

Undersøgelserne kan suppleres med efterfølgende undersøgelse, hvis lægen anser det for nødvendigt. I givet fald vil Arbejdstilsynet normalt i samarbejde med Sundhedsstyrelsen kræve, at undersøgelsen suppleres med undersøgelser foretaget af læger, der har specialviden om akutte stråleskader, fx læger på onkologiske afdelinger e.l.

Lægen giver den undersøgte besked om resultatet af undersøgelsen og sender en erklæring til Arbejdstilsynet. Lægen må ikke oplyse en eventuel arbejdsgiver om resultatet.

Det er Arbejdstilsynet, der i samarbejde med Sundhedsstyrelsen afgør, hvornår arbejdet må genoptages.

3. Lægeattest

Lægen benytter til den første undersøgelse i forbindelse med ansættelsen en særlig attest om arbejde med ioniserende stråling (se www.amid.dk/d-7-3). Attesten er godkendt af Lægeforeningen.

Attestens punkt 1 og 2 udfyldes af arbejdsgiveren og den ansatte før lægeundersøgelsen.

Punkt 2 skal skrives under hos lægen.

Attesten skal ikke bruges ved den rutinemæssige lægekontrol.

4. Opbevaring af lægelige oplysninger

Den læge, der forestår undersøgelse, skal opbevare resultater og optegnelser fra undersøgelse, indtil personen er fyldt eller ville være fyldt 75 år, og i mindst 30 år efter at den pågældende person er ophørt med arbejdet.

5. Eksterne arbejdstagere

Der gælder særlige regler for arbejdstagere, som ifølge Sundhedsstyrelsen bekendtgørelse om ioniserende stråling og strålebeskyttelse er "eksterne arbejdstagere". En "ekstern arbejdstager" er efter Sundhedsstyrelsens regler en stråleudsat eller øvrig arbejdstager, der udfører arbejde for en virksomhed, hvor virksomheden ikke er den pågældende arbejdstagers arbejdsgiver. Der skal efter Sundhedsstyrelsens regler udstedes strålepas til eksterne arbejdstagere, inden arbejdet påbegyndes:

- hvis arbejdet indebærer, at de har risiko for at modtage en effektiv dosis, der overstiger 6 mSv pr. år eller en ækvivalent dosis, der ligger over 15 mSv pr. år for øjelinsen eller over 150 mSv pr. år for huden og ekstremiteterne, og
- de arbejder i et kontrolleret område i Danmark eller i et andet EU-land, og
- de udfører arbejde for en virksomhed, hvor virksomheden ikke er den pågældende arbejdstagers arbejdsgiver.

Forinden arbejdsgiveren kan anmode Sundhedsstyrelsen om udstedelse af et strålepas for den eksterne arbejdstager, skal arbejdsgiveren indhente en egnetheds erklæring hos Arbejdstilsynet i overensstemmelse med afsnit 1.5. Arbejdsgiveren kan herefter anmode Sundhedsstyrelsen om at udstede et strålepas, og egnethedsvurderingen fra Arbejdstilsynet skal i den forbindelse medsendes.

En arbejdsgiver må ikke lade en ekstern arbejdstager påbegynde arbejdet, før arbejdsgiveren har fået strålepas til vedkommende og sikret sig, at personen er erklæret egnet til arbejdet af en læge.

6. Adresser og telefonnumre

Sundhedsstyrelsen, Strålebeskyttelse, Knapholm 7, 2730 Herlev. Tlf. 44 54 34 54, døgnvagttlf. 44 94 37 73, e-post: sis@sis.dk

Arbejdstilsynet, Landskronagade 33, 2100 København Ø. Tlf. 70 12 12 88, e-post: at@at.dk

Læs også branchefællesskaberne for arbejdsmiljø vejledninger mv.

Branchefællesskaberne for arbejdsmiljø vejledninger kan findes på www.bar-web.dk

Attest vedrørende arbejde med ioniserende stråling

Undersøgelse af personer i henhold til Arbejdsministeriets bekendtgørelse nr. 206 af 23. marts 1990 om lægelig kontrol med ioniserende stråling, som ændret ved bekendtgørelse nr. 120 af 26. februar 2001.

Udfyldes af:

1. Arbejdsgiveren
2. Den beskæftigede
3. Lægen
4. Arbejdstilsynet.

Lægeattesten skal foreligge senest 2 uger efter tidsbestilling. Arbejdet kan ikke påbegyndes før lægeattesten foreligger. Punkt 3 udfærdiges af virksomhedens tilknyttede læge eller den beskæftigedes egen læge.

Betaling påhviler arbejdsgiveren.

Attesten honoreres efter aftale med Lægeforeningens attestudvalg og betales kontant ved undersøgelsen. Ved henvisning til laboratorium påføres henvisningen virksomhedens navn med henblik på særskilt fakturering. Undersøgelsen skal normalt foregå i arbejdstiden.

1. Udfyldes af arbejdsgiveren inden lægekonsultationen

Den beskæftigede	Fulde navn	Fødselsdag og -år
	Adresse	Ansættelsesdato
Virksomhedens	Navn	
	Adresse	Telefonnummer
	Art	
Virksomhedens tilknyttede læge, der foretager lægelig kontrol af de personer, der beskæftiges ved arbejde med ioniserende stråling	Navn	
	Adresse	Telefonnummer
Hvilke strålekilder kan der ske udsættelse for	☐ Røntgen	
	☐ Åbne radioaktive kilder	Hvis ja, så serumkreatinin
	☐ Lukkede radioaktive kilder	
	☐ Protoner, neutroner eller tungere partikler	
	☐ Andet	
Resultat af eventuel dosisevervågning det sidste år		

Sted og dato

Arbejdsgiverens underskrift

2. Udfyldes af den beskæftigede inden lægekonsultation

Har De tidligere udfyldt en tilsvarende blanket? Nej Ja, hvornår? _____

Den beskæftigedes	Fulde navn	Cpr. nr.	
	Adresse		
Nuværende virksomhed	Navn		
	Adresse	Telefonnummer	
Alle tidligere beskæftigelser ved arbejde med ioniserende stråling	Navn	Tidsrum for beskæftigelsen	
	Adresse		
	Navn	Tidsrum for beskæftigelsen	
	Adresse		
	Navn	Tidsrum for beskæftigelsen	
	Adresse		
	Navn	Tidsrum for beskæftigelsen	
	Adresse		
Nedenstående spørgsmål besvares ved afkrydsning i ja eller nej			
Har De			
Øjensygdomme	☐ Ja ☐ Nej	Hjerte- og blodkarsygdomme	☐ Ja ☐ Nej
Lungesygdomme	☐ Ja ☐ Nej	Hudsygdomme	☐ Ja ☐ Nej
Sukkersyge	☐ Ja ☐ Nej	Nyresygdomme	☐ Ja ☐ Nej
Problemer med at bruge arme og ben fuldt ud	☐ Ja ☐ Nej	Epilepsi eller andre nervesygdomme	☐ Ja ☐ Nej
Har De eller har De inden for de sidste fem år haft			
Svimmelhedsanfald, besvimel- sestilfælde eller krampeanfald	☐ Ja ☐ Nej	Psykiske sygdomme	☐ Ja ☐ Nej

Dato _____

Den beskæftigedes underskrift givet i lægens påsyn _____

3. Lægens undersøgelse og erklæring

Lægeerklæringens formål er at give myndighederne oplysning om, hvorvidt den undersøgte er fysisk og psykisk egnet til at arbejde med ioniserende stråling.

Undertegnede læge har i dag undersøgt forannævnte, som

- er mig bekendt
 ikke er mig bekendt.

Der ønskes oplysning om følgende forhold, idet der henvises til vejledningen side 4.

1. Synsstyrke	Uden korrektion		Med sædvanlig benyttet korrektion
	Højre øje		
	Venstre øje		
	Begge øjne samtidigt		

Foreligger der hos undersøgte:		Ja	Nej	Supplerende bemærkninger
2.	Synsfeltsindskrænkning			
3.	Øjensygdom			
4.	Nedsat hørelse			
5.	Forstyrrelse af koordination og kraft i ekstremiteterne			
6.	Hjerte- og karsygdomme			
7.	Lungesygdom			
8.	Diæt-tablet- eller insulinbehandlet sukkersyge			
9.	Hudsygdom			
10.	Nedsat nyrefunktion			
11.	Epilepsi			
12.	Bevidsthedsforstyrrelser eller svimmelhed			
13.	Anden nervesygdom			
14.	Psykisk sygdom, mental svækkelse mv.			
15.	Alkoholmisbrug eller brug af bevidsthedspåvirkende stoffer			
16.	Anden sygdom eller helbredsmæssige forhold, der kan påvirke arbejdsevnen			

17. Blodstatus

Hb	Eryt	Leuc	Neutr.Sta	Neutr.Seg	Eos	Bas	Lymfoc	Monoc	Thromboc
mmol/l	10 ¹² /l	10 ⁹ /l	10 ⁹ /l	10 ⁹ /l	10 ⁹ /l	10 ⁹ /l	10 ⁹ /l	10 ⁹ /l	10 ⁹ /l

18. Serumkreatinin. Resultat: _____

Eventuelle supplerende oplysninger

Er der påvist noget abnormt ved undersøgelsen Ja Nej

_____, den / _____ Lægens stempel Lægens underskift

Lægen skal sende attesten i underskrevet stand og i lukket kuvert til Arbejdstilsynet, Landskronagade 33, 2100 København Ø

Attesten er godkendt af Den Almindelige Danske Lægeforenings attestudvalg.
 ID-nummer 03.01.11.01

Vejledning til lægen

1. Begge øjne prøves både hver for sig og samtidig. Synsstyrken angives *enten* som en brøk, hvis tæller er 6, og hvis nævner er tallet på linjen med de mindste bogstaver, som i sin helhed kan læses af undersøgte, *eller* som et decimaltal.
2. Lægen stiller sig over for undersøgte og prøver med små fingerbevægelser undersøgtes synsfelt. Hvert øje prøves for sig. Undersøgte skal kunne angive, om fingeren bevæges eller holdes stille. Grænserne prøves i lodret og vandret retning samt nedadtil tillige i skrå retning.
3. Besvares bekræftende, hvis undersøgte har øjensygdom af betydning for synet.
4. Begge ører prøves samtidig i 4 meters afstand og uden brug af høreapparat. Besvares bekræftende, hvis almindelig talestemme ikke kan forstås.
5. Besvares bekræftende, hvis undersøgte har nedsat høreredomme over eller nedsat kraft i ekstremiteterne af betydning for arbejdsevnen.
6. Besvares bekræftende, hvis undersøgte fx har alvorlige forstyrrelser i hjerterytmen, blodtryksforstyrrelser eller angina pectoris, eller hvis undersøgte har haft hjerteinfarkt, bruger pacemaker eller har gennemgået hjerteoperationer.
7. Besvares bekræftende, hvis undersøgte har alvorlige lungesygdomme af betydning for arbejdsevnen.
8. Besvares bekræftende, hvis der er konstateret sukkersyge hos undersøgte.
9. Besvares bekræftende ved lidelser, hvor der er øget risiko for absorption på grund af defekt hudbarriere.
10. Besvares bekræftende, hvis undersøgte har alvorlig nyreinsufficiens, der kræver regelmæssig lægekontrol.
11. Besvares bekræftende ved grand mal (kramper med bevidsthedstab), ved petit mal (absencer) og ved andre epileptiske manifestationer.
12. Besvares bekræftende, hvis undersøgte har andre bevidsthedsforstyrrelser eller svimmelhed inden for de sidste fem år.
13. Besvares bekræftende, hvis der foreligger oplysninger om andre nervesygdomme, som kan påvirke arbejdsevnen.
14. Besvares bekræftende, hvis undersøgte har alvorlige psykiske sygdomme, er psykisk udviklingshæmmet, alvorlig mentalt retarderet, alderdomssvækket eller har alvorlig svækket dømmekraft.
15. Besvares bekræftende, hvis lægen er vidende om, at undersøgte har eller har haft et afhængighedsforhold (kronisk alkoholisme) eller at undersøgte er misbruger af eller indtager bevidsthedspåvirkende stoffer eller lægemidler i et omfang, der påvirker arbejdsevnen.

Arbejdstilsynets notater – arbejdslægen

- Da der intet abnormt er påvist, er den undersøgte efter mit skøn egnet til det anførte arbejde.
- Selv om der er påvist _____, er den undersøgte efter mit skøn egnet til det anførte arbejde under forudsætning af: _____
- _____
- _____
- Da der er påvist _____, er arbejdsevnen indskrænket således, at undersøgte efter mit skøn ikke er egnet til det anførte arbejde.

Dato: _____

Arbejdslægens underskrift: _____

1) Sundhedsstyrelsens bekendtgørelse nr. 84 af 2. februar 2018 om ioniserende stråling og strålebeskyttelse